

سیاستگذاری پولی در بانک مرکزی براساس نرخ بهره و حرمت ربا در اسلام

کامران ندیری^۱
حسن کیائی^۲

چکیده

در مبانی فقه اسلامی، قرض میان دو فرد حقیقی که متضمن اشتراط نفع اضافه برای قرض‌دهنده باشد، مصادق ربا شناخته شده است و در آیات و روایات نیز فلسفه تحریم آن ظلم و بی‌عدالتی، تعطیلی کسب و کار و ترک اصطناع معروف ذکر شده است. اما برخلاف بانک‌های تجاری که به صورت یک بنگاه اقتصادی عمل می‌کنند، بانک مرکزی در تمام کشورها به‌عنوان یک نهاد دولتی تنها به دنبال اعمال سیاست‌های پولی و ایجاد شرایط تعادلی در فضای کسب و کار اقتصادی است و هرگز به دنبال کسب سود نیست. بنابراین، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که استفاده بانک مرکزی از ساز و کار نرخ تنزیل مجدد و یا عملیات بازار باز برای سیاستگذاری پولی، پدیده‌ای کاملاً مستحده است و مشمول ادله حرمت ربای قرضی نمی‌شود. زیرا اولاً هیچ‌کدام از فلسفه‌های حرمت ربا در مورد آن صدق نمی‌کند. ثانیاً این نوع بهره مربوط به ماهیت و نقش پول در اقتصاد امروز از نگاه مدیریت کلان اقتصادی است که به‌هیچ‌عنوان در زمان ائمه اطهار (ع)، به‌عنوان مفسران وحی، مصادق عینی و خارجی نداشته است و بعید به نظر می‌رسد اطلاق قرض ربوی در روایات شامل این مورد کاملاً مستحدث باشد. ثالثاً قرض‌دادن و قرض‌گرفتن بانک مرکزی در ساز و کار سیاست پولی، با اهداف و فرآیندهای کاملاً متفاوت از عقد قرض متداول بین دو فرد حقیقی و یا حتی متداول در سیستم بانکی صورت می‌گیرد تا جایی که شاید بتوان گفت استفاده از لفظ قرض در این دو حالت تنها یک اشتراک لفظی است.

کلمات کلیدی: سیاست پولی در اقتصاد اسلامی، نرخ بهره، حرمت ربا، تنزیل مجدد، عملیات بازار باز.

---

^۱ استادیار دانشکده اقتصاد دانشگاه امام صادق

^۲ کارشناس ارشد معارف اسلامی و اقتصاد